

Doel

tussen hoop en puinhoop

In Antwerpen geven ze miljoenen euro uit om de bouw van een brug over een plas dokwater voor de publieke opinie aanvaardbaar te maken. Luttele kilometers verderop worden in Doel woonhuizen afgebroken waarvan je zou zeggen dat ze duidelijk wel nut kunnen hebben. Te veel logica moet er niet achter gezocht worden, het is ten slotte vakantie.

Met haar man en twee kinderen woont **Marina Apers** (48) veertien jaar in Doel. Ze heeft de sloop van de voorbije dagen van nabij kunnen volgen.

Marina Apers «Ze wilden dertien huizen slopen. Uiteindelijk hebben ze er één laten staan, omdat daar nog nesten van huiszwaluwen waren. Die vogel is beschermd, en dat huis breken ze pas af als de nesten verlaten zijn.

»Huizen worden afgebroken als ze 'ongeschikt zijn voor bewoning', op basis van een aantal minpunten: elektriciteitsleidingen die bloot liggen, geen sanitair, enzovoort. Wij hebben hier inzage gehad in sommige minpunten van die gesloopte huizen en daar sta je toch van te kijken: zo is er een huis dat minpunten krijgt 'omdat er niet genoeg stopcontacten aanwezig zijn'. Ook een minpunt is dat 'er op de badkamer een wc aanwezig is, terwijl die functies gescheiden moeten zijn'. Dat zijn toch geen argumenten om een huis ongeschikt en slooprijp te verklaren?!

»Wat ook erg was: ze hebben een woning gesloopt vlak naast een huis dat nog bewoond is. Heb je op vtm die beelden gezien van dat jongetje in zijn pyjama? Dat stond aan het raam, en ondertussen trokken ze de muur omver van het huis ernaast. Dat is toch moedwil, dat is toch intimidatie?!»

LAATSTE SCHOOLJAAR

Begin december was ik nog twee keer in Doel. Marina wilde me toen de 'sluipende verkrotting' laten zien, de manier waarop de huizen opzettelijk slooprijp worden gemaakt. Het was jaren geleden dat

ik nog in Doel was geweest. Van vorige bezoeken herinnerde ik me een ring rond het dorp van hoog opgespoten dijken, opslagtanks en rangeerterreinen, en nu waren er nog meer hangars en terminals bijgekomen, nog meer hekkens en beveiliging, en nog meer *straddle carriers* die containers in de lucht tilden. De zo verguisde kerncentrale was nu bijna een vertrouwd silhouet tussen al dat nieuwe industriële geweld. En aan de voet lag dan het stille dorp, met een reiger in het weiland en met trottoirs waar het gras opschoot en voortuinen waar het onkruid groeide. En natuurlijk nog slogans op de muren (*Doel Zál Blijven!*) en **Bob Dylan** tegelijk op de autoradio: *The carpet too, is moving under you, and it's all over now, Baby Blue.*

Maar met dat soort gemengde gevoelens moest ik niet bij Marina zijn. Zij weet niet van wijken, trekt een warme jas aan en laat me alle hoeken en straten van het dorp zien, een bizarre sightseeing tussen hoop en puin.

In haar buurt staan drie bewoonde huizen en in één ervan is twee weken eerder een kind geboren ('Hier worden geregeld kindjes ge-

boren. Dat is hier de polder, hele vruchtbare grond.') Dan een leeg huis waar de ramen op de eerste verdieping stuk zijn ('van de wind of door de *klein mannen*') en verderop een groot hoekhuis waar de schade wél structureel is: zowel het glas als de houten raamkozijnen zijn verdwenen, het gapende gat moet regen en duiven aantrekken en de verkrotting bespoedigen. Volgens Marina was de aannemer van *De Maatschappij* onlangs in de buurt en is ie met zijn kraan 'per ongeluk langs de ramen gegaan'. De Maatschappij, dat is de *Maatschappij Linkerscheldeover*, die ondermeer instaat voor de ontwikkeling van de Waaslandhaven; zij beheert ook de verkochte huizen en is opdrachtgever van de recente afbraakwerken.

Dan komen we voorbij het lege schooltje: 'Toen in 1998 die beslissing viel om het Deurganckdok te bouwen, zaten hier nog bijna negentig kinderen in de kleuter- en basisschool. In 2002 waren het er nog drieëndertig en in 2003 nog acht. Elk jaar kregen die ouders een brief: 'Het zou kunnen dat volgend schooljaar het laatste wordt'. Dat heeft de teloorgang bespoedigd.

Als kinderen niet meer naar school kunnen, dan had het voor de ouders geen zin meer om hier te blijven wonen.'

NEST UIT

Bij de kerk Onze-Lieve-Vrouw-Ten-Hemel-Opgenomen staat een dakwerker naast zijn bestelwagen. Een ouwe hitsingle klinkt opgewekt uit zijn autodeur, en ja, hij heeft nog altijd werk hier. De pastoor is een jaar geleden gestorven, er zijn geen zondagse misvieringen meer, maar het vergulde uurwerk loopt nog en het onderhoud gaat intussen gewoon door; de kosten komen bovenop de grondige renovatie van tien jaar geleden (ten bedrage van ca. één miljoen euro). Marina weet zeker dat de kerk nog een toekomst heeft. Tien dagen geleden was hier nog een klassiek concert met koor en koperblazers, 25 euro toegang en toch zat de kerk stampvol, zeker vijfhonderd man! Het 'Requiem' van **Mozart** werd uitgevoerd, want dood en leven zitten hier zij aan zij.

Dan staan we voor café *Saxonia* dat al in oktober 2002 dicht is gegaan. Het café was populair bij het verenigingsleven, hier vonden jaar-

muziek zwijgt want de fanfare is dood.) En als ik uit het warme huis weer de kou instap, zegt hij verontschuldigend voor de tranen: 'Ja, *mijne moed* schoot vol daarstraks. Ik had de video lang niet meer gezien en 't kwam allemaal terug. 't Was een goed dorp, meneer, en het komt niet meer terug. *Onze nest is uitgetrokken*, meneer, zo moet gij dat verstaan.'

PLUNDERENDE INBREKERS

Marina loopt verder. Ze wijst naar twee café-tavernes die nog heel goed draaien, dat zijn 'Doel 5' en 'De Molen'. Het kantoor van de

kwamen op alle mogelijke uren van dag en nacht.'

Structureel is er met de huizen niks mis, ze kunnen nog opgeknapt worden, maar volgens Marina is die puinhoop van de inbrekers 'het beeld dat de Vlaamse regering aan de buitenwereld wil laten zien: dat alles hier kapot gaat, dat Doel verkommert, en dat Doel onleefbaar is geworden.'

Meer nog, volgens haar heeft de Maatschappij die verwaarlozing zélf in de hand gewerkt: 'Hier is nog geen enkel huis onteigend. Alle huizen die je hier ziet, zijn 'vrijwillig' verkocht. Maar in die contracten stak wel een lelijke angel,

BREEK DE KEUKEN MAAR UIT!

Het effect van de maatregel was zelfs ronduit tragisch: 'Mensen die hier verkochten en weg gingen, begonnen op de duur te denken: Doel mag niet weer leefbaar worden, want dan hebben wij ons huis voor niets verkocht!' En zo kreeg je het trieste en averechtse effect dat mensen 'nog liever zagen dat hun trap en hun keuken werden uitgebroken dan dat zogezegde buitenstaanders het opnieuw leefbaar zouden maken. Dat is bitter en pijnlijk om te ervaren. Dat mensen die hier weg zijn gegaan, soms hatelijk doen tegen-

'Ze breken hier huizen af 'omdat er niet genoeg stopcontacten zijn''

lijkse teerfeesten plaats, hier hield fanfare *Kunst en Vreugd* zijn repetities. In 2000 bestond de muziekvereniging vijftig jaar en kreeg ze de titel 'koninklijke fanfare'. Drie jaar later werd ze opgedoekt. Ik zoek voorzitter **André De Caluwé** op. Hij woont in een mooi huis naast z'n boerderij, maar ook hij zal binnenkort moeten verhuizen omdat zijn 'hof' binnen de sloopzone ligt. 'Hebt ge efkes tijd?' vraagt hij, terwijl één van de kleinkinderen een videocasette in de gleuf stopt. En dan passeren de beelden van hun laatste dag: de mis in de kerk, en dat hij toen voor de laatste keer de vlag heeft gedragen en dat die vlag nu 'bij de gemeente Beveren rust'; en dan is er het feest in de feestzaal en de voorzitter aan de gedekte tafel die tegen zijn glas tikt en zegt: 'En dat wij nu aan het einde van de rit zijn aangekomen... en dat dit met pijn in het hart is... maar toch zeg ik u ... *Smakelijk Eten!*' En ineens valt zijn verhaal stil, hij zit met tranen in de ogen, en dan volgen nog archiefbeelden 'van vroeger tot nu', allemaal optochten en stoeten en Scheldewijdingen, maar nergens is nog een noot muziek te horen. ('Dat is zo bedoeld op de video. De

opbouwwerkster staat dan weer leeg, opbouwen is blijkbaar niet meer nodig. Het lokaaltje wordt geveerd en opgefrist, dan kan de politie, het OCMW en de dienst Bevolking er zitdagen houden. Ik leer ook dat Doel nog een bibliotheek heeft, die elke zaterdag van 10 tot 12 open is.

Marina zelf is één van de laatste twaalf eigenaars die hun huis nog niet verkocht hebben. Ze wijst de huizen aan van bewoners die 'vrijwillig' verkocht hebben, maar die er toch blijven wonen: 'Dat wordt gedoogd door de Maatschappij. Als het woonrecht ophoudt, eind augustus 2009, kunnen die mensen direct uit hun huis gezet worden.'

We lopen naar een tuinstraat met nieuw uitziende woningen die tot begin jaren negentig zijn gebouwd. Het is een akelig gezicht: intacte woningen waar de tegels uit de garage zijn gelicht, waar de douche en de keuken zijn uitgebroken en waar alleen in de tuin nog twee plastic stoelen zijn achtergebleven. ('s Avonds zwierven hier de camionettes rond om de huizen te plunderen. Met de burens wilden we dat tegenhouden en de politie bellen, maar er was geen houden aan. Ze

namelijk het *retrocessierecht* – dat is eigenlijk voorzien bij onteigeningen, maar ze hebben het hier ook ingevoerd. Het houdt in dat mensen die hier verkopen toch het eerste-koopsrecht blijven behouden indien zou blijken dat Doel als woonzone blijft bestaan. En dát is het lastige punt: de Maatschappij heeft al die huizen in bezit, maar ze kan die pas ter beschikking stellen van potentiële nieuwe bewoners als de ex-eigenaars afstand doen van dat retrocessierecht. En vele ex-Doelenaars weigeren dat recht af te staan, omdat ze nog hopen terug te keren, of omdat ze niet willen dat een buitenstaander mogelijk toch met hun huis 'gaat lopen'. Zo van: Ik niet in Doel? Dan niemand nog in Doel!'

En zo raken de huizen niet meer bewoond, komt er een leegloop op gang, 'en dat komt de Maatschappij natuurlijk heel goed uit.' Ik opper dat het misschien toch een sociale begeleidingsmaatregel is geweest waardoor mensen nog met één streng aan hun eigendom verbonden bleven, maar Marina wil dat niet geloven. 'Het is bewust zo gewild. De Maatschappij kreeg zo de leegloop en de verkrotting die ze wenste.'

over wie is gebleven en het dorp in leven wil houden.'

Volgens Marina is Doel heel goed leefbaar te maken: 'Na de havenuitbreiding op de rechteroever zag Lillo-Fort er ook verschrikkelijk uit, als verlaten dorp zo midden in de industrie, maar binnen de kortste keren was het opgeknapt en nu wil iederéén daar wonen. In Doel kan perfect hetzelfde gebeuren. Laat het dorp toch aan de mensen die het leefbaar willen maken. Naar mijn weten wonen hier nog altijd meer dan vierhonderdtwintig mensen.'

'Het woonrecht is al eens verlengd, dus dat kan nog eens gebeuren. En de ene regering beslist dat Doel blijft, en de volgende beslist dat het weg moet. Wie weet waar het met deze regering zal eindigen; het kan nog alle kanten uit.'

Of het voor haarzelf nog leefbaar is? 'Ik sta ermee op en ik ga ermee slapen. Dat is al tien jaar dat ik het aan mijn maag heb en dat ik pillen neem. Heel die strijd, al die stress, dat wringt alle dagen in m'n binnenste. Maar niemand moet compassie hebben, die stress en die maagpijn, die heb ik ervoor over!'

Jan Hertoghs